TELEGRAFULU ROMANU

Telegrafulu ese de dóue ori pre septemana: Duminec'a si Joi'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiiu la espeditur'a foiei, pre afara la c. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate câtra espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiiu este pre anu 7 fl. v. a. ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pentru celelalte părti ale Transilvaniei sî pentru provinciele din Monarchia pre unu anu 8 fl iéra pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri streine pre anu 12 ½ anu 6 fl.

Inseratele se platescu pentru intâi'a óra cu 7 cr. sirulu, pentru a dóu'a óra cu 5 ½ cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 ½ cr. v. a.

Nr. 48. **ANULU XXII.**

Sabiiu in 20 Iuniu (2 Iuliu) 1874.

Invitare de prenumeratiune
la
„Telegrafulu Romanu“

pre o jumetate de anu (Iuliu-Decembre) alu anului 1874. — Pretiulu abonamentului pre ½ de anu e:

Pentru Sabiiu 3 fl. 50 cr. v. a.

Pentru Monarchi'a austro-ungurésca 4 fl. v. a.

Pentru Romani'a sî strainatate, 6 fl. v. a.

DD. abonanti suntu rugati a nu intardiá cu tramiterea prenumeratiuniloru.

Adresele ne rugâmu a se scrie curatu, sî in locu de epistole de prenumeratiune recomandâmu on. publ. avisurile postali, **(Posta-Utalvány. — Post-Anweisung.)** cá impreunate cu spese mai putiene sî cá mai sigure pentru inaintarea baniloru de prenumeratiune la

Editur'a „Telegrafului Romanu“ in Sabiiu.

Cuventarea

la mormentulu Marelui Archiepiscopu sî Metropolitu Andreiu Baronu de Siagun'a, cu ocasiunea parastasului din 16/28 Iuniu a. c. serbatu in Res'nari, rostita de P. Archimandritu sî Vicariu archieppescu Nicolau Popé'a.

Eata-ne, dloru sî fratiloru, la mormentulu prea bunului nostru parinte sufletescu, carele ne-a iubitu mai multu decâtu pre sine insusi! Eata-ne la gróp'a acelui'a, despre care mai ca ne venea a crede, ca nu va muri nici odata! Eata-ne la loculu lui de repausu, pre care sî-lu alesese insusi in dilele cele mai de pre urma ale vietiei sele! Dá, aici, in pétr'a acést'a rece, in sinulu pamentului acestui sacru, in apropierea acestei biserici sânte, aici, in midiloculu naturei sî in fati'a lui Ddieu, odichnescu de unu anu remasitiele pamentesci ale celui mai mare archiereu românu alu secolului! Cu mintea seriósa, cu inim'a infranta sî smerita, cu pietate sî cu veneratiune profunda se cuvine deci a ne apropiá de acestu sanctuariu, câci elu ascunde in sine o viétia scumpa, o viétia bogata, o comóra de spiritu sî inima, o comóra de sciintia sî eruditiune, o comóra de deregatorii sî demnitâti, o comóra de onóre sî gloria, o comóra de fapte sî merite, o comóra dintre cele mai scumpe virtuti omenesci. Au ve indoiti despre adeverulu cuvinteloru mele? Atunci aruncati o privire preste viéti'a lui, sî ve ve-ti convinge cá sî mine, ca elu cu spiritulu seu sî cu fiinti'a sea intréga a fostu o aparitiune estraordinaria, unu fenomenu epocalu, ce numai secolii, dara nu anii, nu dilele, suntu in stare a produce.

Nu me voiu incumetá, dloru, a descrie viéti'a Marelui Andreiu in detaiu, pentru ca viéti'a lui a fostu cu multu mai bogata, cu multu mai multilaterala, cu multu mai agitata sî mai marétia, decâtu sa se póta face acést'a in momentulu de fatia. Metropolitulu Siagun'a e omulu istoriei, fâra de viéti'a lui nici istori'a bisericésca, nici istori'a natiunala, nici istori'a politica a patriei nu s'aru poté scrie, iéra acést'a 'si va face, va trebuí sa si faca detorinti'a la tempulu seu. Dara, au nu avemu noi inca in próspeta memoria icón'a completa a repausatului in Domnulu? Au nu intre noi a vietuitu sî lucratu elu tempu de 27 ani, in vi'a Domnului? Au nu suntemu noi martori oculati ai tuturoru fapteloru, ai tuturoru meriteloru lui? Me voiu marginí deci de asta data numai pre lânga unele trasuri mai generali sî mai principali ale lui, cá sa vedemu totusi, câta causa avemu noi de a-lu stimá, sî de a versá lacrimi de recunoscintia astadi la mormentulu lui.

Insemnatatea Archiepiscopului sî Metropolitului Andrei Baronu de Siagun'a se vede indata la inceputu, cându inca cá studentu, sciù resiste tentatiuniloru celoru reu calculate confessiunali, pre cari elu le respinse cu deseversita despretiuire. O asemenea provocare i se facù lui cá episcopu, din partea unui demnitariu mare bisericescu, oferindu-i-se dreptu remuneratiune munti de auru, dara sî pre acést'a o respinse elu cu mare indignatiune sî amaraciune a sufletului. Eata firmitate de caracteru, eata constantia démna de a se asemená cu a antecesorelui seu Sav'a! Strainii inca pre atunci se vede ca cunoscura fóte bine valórea cea mare a Metrop. Siagun'a.

Iéra cându pasî elu in viéti'a lui publica, óre ce dispositiune a sufletului ne aréta? Cá juristu absolutu, provediutu cu cele mai eminente calitâti, crescutu intr'o casa mare in abundantia, óre n'aru fi potutu elu, dupa cursulu lucruriloru sî natur'a ómeniloru sa-si aléga o cariera mai avantagóisa, mai stralucita sî mai seducatória, standu-i portile in tóte directiunile deschise? Dara nu, elu mai preferí a apucá pre calea cea spinósa a studiului, pre calea cea umilitória a abnegatiunei, inarmandu-se astfeliu cu armele sciintiei, cá cându aru fi sciutu, ca va avé o missiune inalta sî grea de implinitu.

Dara marimea sî insemnatatea istorica a Metrop. Siagun'a se incepe cu venirea lui in eparchi'a nóstra a Ardélului. Mare norocire amu avutu noi cu acestu barbatu tramisu de provedintia tocm'a cându pericululu erá mai mare, cându tóte, dara tóte bine se aflau in agonia.

Biseric'a nóstra erá in starea cea mai deplorabila; ea erá numai tolerata in patria: asuprita, necajita, batjocurita sî despoiata de tóte drepturile ddieesci sî omenesci. Ea erá cá o naia fâra cârma, fâra catargu sî fâra vêsle in midiloculu oceanului, impinsa de valuri incóce sî incolo, petrunsa de apa in mai multe locuri, aprópe de a se cufundá in abisulu mârei pentru totu-déun'a. Dara din norocire sosindu carmaciulu celu bunu sî intieleptu, sî apucandu-se de lucru barbatesce, scotiendu mai intâiu ap'a din naia, apoi reparandu-o sî provediendu-o cu tóte aparatele trebuincióse i succese, prin multa truda sî ostenéla, prin stâncile sî orcanele cele mai periculóse a o scóte sî asiediá in portulu celu siguru. Dé, dloru, totulu ni l'a facutu Metrop. Siagun'a scapandu-ne biseric'a din periciune! Elu ne-a eliberatu biseric'a de jugulu celu apesatoriu alu trecutului, elu ne-a redatu sinodalitatea sî viéti'a constitutiunala bisericésca, elu ne-a restituitu autonomi'a sî independinti'a, elu ne-a restauratu vechi'a Metropolia readunandu pârtile dismembrate la mam'a loru comuna, cum 'si aduna gâin'a puii sub aripele sele, elu ne-a organisatu biseric'a in spiritulu celu mai liberalu sî constitutiunalu alu evangeliului, asecurandu-o pentru toti tempii sub scutulu celu tare alu Statutului organicu. Totulu, totulu ni l'a facutu Metrop. Siagun'a ori in catrâu ne invertimu, ori in catrâu ne aruncâmu ochii totu de creatiunile lui dâmu. Elu ne-a facutu fundatiuni sî fonduri, elu ne-a indiestratu cu realitâti insemnate, elu ne-a regulatu clerulu introducendu ordinea sî disciplin'a bisericésca, elu in fine ne-a restituitu védi'a sî demnitatea bisericei in afara. Óre n'a fostu omulu acest'a unu adeveratu Moise alu româniloru?

Dara natiunea in ce stare se aflá la sosirea Metrop. Siagun'a? Ab uno disce omnes. Déca biseric'a a fostu asiá de amarita, apoi natiunea inca n'a potutu fi intr'o stare mai norocósa, fiindu ca ele se conditiunédia impreunatu, mai alesu la noi fiindu biseric'a natiunala. Cu totu dreptulu putemu dice, ca Metr. Siagun'a sî preterenulu politicu natiunalu a luptatu cá nimenea altulu. Sa nu fi fostu elu intre noi de siguru nu amu fi ajunsu acolo, unde stâmu adi, fia in privinti'a drepturiloru politice natiunali, fia in privinti'a culturei natiunale preste totu. Pentru ca au nu scimu noi ca elu totu-déun'a a fostu conducatoriulu natiunei, presiedintele adunâriloru, congreseloru sî deputatiuniloru natiunali? Au nu ochii tuturoru erau tientiti la elu cá la unu oraculu, pornirile natiunali au nu esiau dela elu cá dela unu centru? Au nu elu erá sufletulu tuturoru actiuniloru natiunali sub intréga archipastori'a sea? Sa ne aducemu aminte numai de anii memorabili 1848 sî 1849, sî de tempulu ce urmá nemidilocitu dupa ei, sî sa ne intrebâmu: ce amu fi facutu noi fâra de unu episcopu Siagun'a? Au nu elu a datu tonulu sî directiunea cea nimerita in tempurile acele fatale? Au nu elu prin presenti'a sî barbati'a sea, ne-a scutitu adunarea cea grandiósa natiunala de unu periculu, ce s'aru fi potutu intemplá? Au nu elu a fostu acel'a, carele dupa incetarea turburâriloru luá in scutulu seu pre barbatii natiunali, dupa cari se pornira o formala venatória? Au nu elu a fostu acel'a, carele la a. 1860, la senatulu imperialu inmultitu ne representà singuru in modulu celu mai eclatantu, facendu-ne mare onóre natiunala inaintea lumei, sî au nu totu elu sî totu atunci rumpendu paretele despartitoriu, dedù din nou impulsu la o actiune comuna natiunala? Sa ne mai aducemu apoi aminte sî de conferintiele, congresele sî deputatiunile natiunali, ce urmara de atunci incóce, sî de ideile lui, de tactulu lui, de energi'a sî pasîrea lui pre la tóte locurile competente, sî-'lu vomu aflá de siguru pre repausatulu in totalitatea inaltimei sele spirituali.

Dé, a fostu unu tempu destulu de nefericitu, cându unii fii ai natiunei — cu motivu séu fâra, nu voiu sa incuiru aici — incepura a se cam instrainá de d nsulu. Dara fia-mi iertatu a intrebá: ce se castigà fâra de elu? Nimic'a, chiaru nimic'a! Sa marturisimu, d-loru, cu mân'a la inima: ca totu ce s'a facutu in respectu politicu-natiunalu prin Metrop. Siagun'a s'a facutu, sî fâra de densulu nimic'a nu s'a facutu, din câte s'au facutu, sî ca lips'a lui, lips'a acestui faru luminosu alu românilor, o simtimu dejá astadi, sî inca in gradulu celu mai mare.

Cine a fostu Metr. Siagun'a pre terenulu scolasticu, putemu vedé din numerulu celu mare alu scóleloru, infiintiate de elu cu mari sacrificii. Elu a cunoscutu pre deplinu, ca caus'a inapoiârei românului a fostu lips'a de cultura, sî ca acést'a numai in scóla se póte castigá. Elu a sciutu prea bine, ca sciinti'a e potere. Pentru acea atât'a zelu invapaiatu din partei-i intru de a imprasciá intunereculu sî a face lumina; conditiunea esentiala a prosperârei sî esistintiei bisericesci sî natiunale. Pentru aceea atât'a truda din parte-i intru infiintiarea a totu felulu de institute sî scóle: elementarie, capitale, medie sî clericale, de care la venirea lui ne lipsiá cu totulu. De aceea atâtea sacrificie din partei pentru scóle, atâtea stipendii pentru tinerime, atât'a ingrigire pentru cualificarea tineriloru de profesori sî invetiatori. Elu e factorulu principalu alu infiintiârei asociatiunei trans. române etc., alu cârei presiedinte a fostu; elu celu dintâiu introduse conferintiele invetiatoresci la români sî in patria, sî totu elu fu celu dintâiu, carele se luptà sî aduse la valóre caracterulu confessionalu alu scóleloru. Elu, pentru de a poté promová sî mai multu invetiamentulu sî cultur'a la români, infiintià inca de tempuriu tipografi'a archidiecesana, sî fói'a „Telegrafulu Romanu.“

Mari lupte sî sacrificii l'a costatu pre elu invetiamentulu preste totu, dara elu le invinse pre tóte, pentru ca devis'a lui era: Inainte!

Iéra pre terenulu literariu, nu scimu in adeveru ce sa admirâmu mai multu: talentulu sî eruditiunea, ori activitatea lui? Elu ne inavutí literatur'a bisericésca intr'unu modu de totu considerabilu, parte compunendu insusi o multime de cârti bisericesci, dogmatice, canonice, istorice sî scolari de mare pretiu, parte retiparindu tóte cârtile cele voluminóse rituale, trecendu-le insusi prin revisiune sî indreptandu-le. Pâna chiaru sî manuscriptele sî corecturile, inca le adunà sî le legà spre pastrare Diliginti'a lui erá neasemenavera. Studiulu pastoralu, opulu seu celu din urmâ, lu dedù la lumina completu cu putienu inainte de mórte. Studiulu canonicu pâna la densulu nu erá cunoscutu la români, elu ne familiarisà cu acel'a sî cu literatur'a bisericésca preste totu. Metropolitulu Siagun'a ne lasá unu tesauru de sciintie in opurile sele, sî pre lânga acestea inca sî o biblioteca de vre-o câte-va mii tomuri, cumperata cu banii proprii.

Dara nu numai pre aceste, ci sî pre cele-lalte sî mai pre tóte terenele vietiei sociale, escelà Metr. Siagun'a de o potriva. Intréga viéti'a lui in tóte directiunile, e plina de fapte mari si stralucite, plinu de merite pentru biserica, natiune, patria, tronu sî omenime. Testamentulu lui chiaru cuprinde cele mai nobile, mai sublime sî mai sânte dispositiuni. Elu sî aci, se ingrigiesce numai pentru binele comunu, cârui'a-i testà averea sea intréga, iéra pentru sine prescrie simplitatea cea mai esemplara. Elu, Metropolitulu Siagun'a, se multiamesce numai cu unu singuru, dicu unu singuru preotu servitoriu la ingroparea sea!

In adeveru, d-loru, de ce intrâmu mai afundu in specialitâtile acestui barbatu eminentu, de aceea ne convingemu mai multu, despre inaltimea spiritului sî nobilitatea inimei sele. De aceea ne convingemu mai multu, ca elu in adeveru a fostu pastoriulu celu bunu, carele 'sî puse sufletulu pentru poporulu seu, corespundiendu astfeliu chiamârei celei inalte archieresci sî numelui lui „Andreiu celu antâiu chiamatu“; ca elu a fostu decórea, scutulu sî aperamentulu celu putericu alu bisericei sî natiunei nóstre; ca elu a fostu unu geniu, câci numai geniulu scie creá, scie produce lucruri mari; ca elu a fostu acel'a carele puse bas'a erei celei nóue bisericesci sî nationale; sî ca elu in fine representà o idea, o idea marétia, o idea ce creadia sî insufletiesce, o idea ce

duce dela *mórte* la viétia, dela intunerecu la *lumina*, séu cu alte cuvinte metrop. *Siagun'a* representa : viéti'a in *lumina* !

Si acestu geniu, *acestu lucéferu* alu româniloru se stinse *deja*, *elu* este mortu si putrediesce aici *in acestu* pamentu ! Dara ce dicu *eu*, *nu*, *elu* n'a muritu, elu a datu *numai pamentului* inderetu, ce a fostu *luatu din* pamentu. No, metropol. Siagun'a *n'a* muritu, ca amintirea dreptiloru *remâne* in veci ! Metr. Siagun'a va *trai in* veci, in spiritulu si faptele sele nemuritórie, acestea voru laudá pururea marirea lui, ele voru spune lumei totudéun'a ca n'a muritu, ci — traiesce si va trai „Andreiu celu Mare“ !

Dara dloru, barbatiloru celoru mari si facatoriloru nostri de bine, le suntemu datori cu stima si recunoscintia.

Veniti dara, fratiloru, *sa* dâmu tributulu nostru acelui'a, care ne-a iubitu mai multu de câtu pre sine insusi ; veniti sa ne aretâmu si noi iubirea cea fiésca, stim'a si veneratiunea câtra parintele nostru celu adeveratu ; veniti sa versâmu lacrami de recunoscintia la mormentulu lui, pentru nenumeratele faceri de bine, cu cari ne ingramadi pâna erá in viétia. Plângeti, plângeti fratiloru si *nu incetati*, câci perderea lui este nereparabila, golitiunea in urm'a lui ne inplinivera.

Dara recunoscinti'a nóstra, sa fia *animile* nóstre *infrânte* si deschise câtra invetiaturile si faptele lui cele salutari, pre acestea sa le urmâmu, sa le cultivâmu si sa le pastrâmu in noi cá pre odórele cele mai pretióse pentru toti tempii.

Iéra tu parinte Andreiu, tu angeru din ceriu *tramisu pre* pamentu *pentru binele omenimei*, primesce acestu obolu micu alu nostru, fiindu convinsu ca vine din animile cele mai sincere. Tu nu credi ? Asia de tare tea desgustatu lumea nóstra ?

O mare Andreiu ! Spiritulu teu planédia asupr'a nóstra, uitate si vedi multimea fiiloru tei sufletesci cum plangu dupa tine. Uitate parinte ce doliu mare, ce rana afunda ne infipse mórtea ta prea tempuria ! Dara bucurate totu-odata, pré fericite Andreie, in ceriu cu angerii, câci semanti'a aruncata de tine, a cadiutu pre pamentu bunu, ea va aduce fructe bune, fructele dorite de tine. Fii siguru parinte présântite, ca nu te vomu uitá, nu, nu vomu uitá in veci pre prea demnulu nostru metropolitu „Andreiu celu Mare“ ! Aminu !

Rasinari 16 Iuniu. Astadi s'a *seversitu* in biseric'a cea mare de aici *cu mare* solemnitate de câtra membrii *consistoriului*, corpulu profesoriloru institutului nostru archidecesanu si preotimea din locu sânt'a liturgia, pontificându Précuviosi'a Sea Parintele Archimandritu si Vicariu archiepiscopescu Nicolau Pope'a. Dupa acésta esîra cu totii, precedati de poporu, sub sunetulu clopoteloru, la mormentulu defunctului Archiepiscopu si Metropolitu Andreiu Baronu de Siagun'a, unde ierasi cu tóta solemnitatea se seversí parastasulu anuale. Afara de membrii consistoriului archidiecesanu si ai corpului profesoriloru dimpreuna cu unu numeru insemnatu din elevi, mai asistara la servitiulu s-tei liturgie si la parastasu multi veneratori ai marelui defunctu din Sabiiu si alte pârti, si poporulu din comun'a nóstra cu corpulu invetiatoriloru in fruntе.

La finea parastasului rosti Précuviosi'a Sea P. Archimandritu si Vicariu archieppescu N. Popea o sublima cuventare bine simtiela, carea stórse siróce de lacrâmi din ochii celoru presenti. Cuventarea acést'a a fostu unu capu de opera in feliulu seu, ceea ce a doveditu prin efectulu ce l'a avutu si prin impressiunea carea o au luatu toti ascultatorii si carea a lasatu urme nesterse in animile tuturoru.*) Indata dupa cuventare, corulu vocalu alu eleviloru din institutulu nostru archidicesanu intonà unu imnu compusu de d-lu prof. Demetriu Contianu (textulu de d-lu ass. cons. Z. Boiu), putemu dice o aparatiune suprindetória pre terenulu musicei nóstre si binefacatória pentru o doiósa ocasiune cum fu cea din diu'a de astadi.

Mormentulu marelui defunctu erá ornatu cu cununi de flori si cu lampióne. In giurulu lui erau girlande de flori. In fatia erá unu postamentu trasu in negru, pre care se aflá bust'a repausatului. Nu ne putemu desparti de acestu sacru tesauru nationalu fara de a repetí din adenculu inimei : Fia-i repausatului tierân'a usióra si memori'a in veci binecuventata !

*) Cá sa satisfacemu dorintiei esprimate din mai multe pârti scimu ne pare bine ca suntemu in placut'a pusetiune, sa o publicâmu mai susu in totu cuprinsulu ei. R.

„Alföld“ din Aradu intr'unu articulu, carele mirósa tare a lonyaismu, profetiesce caderea lui Andrássy si a partidei sele. I se imputa lui Andrássy ca insusi a contribuitu la caderea lui Kuhn. N'a sciutu inse nimic'a de denumirea lui Koller, de ministru de resbelu carea s'a facutu pre la spatele lui Andrássy.

Venindu scriitoriulu articlului la intrebarea : pentru ce trebuie sa cada Andrássy ? au nu e bunu ministru de esterne ? respunde ca e bunu ministru, pentru ca déca tace si nu face nimic'a ajunge pentru de a satisface chiamârei sele. Andrássy trebuie sa cada, pentru ca fâra de densulu nu póte cadea sistemulu inauguratu in Ungari'a de densulu. Acestu sistemu inse trebuie sa cada cu personalulu seu intregu, câci altcum tiér'a intréga se prapadesce.

Ceea-ce va veni dupa caderea sistemului acestui'a nu va fi „reactiune austriaca“, ci o actiune contr'a „liberalismului economicu“, o actiune contr'a natiunalitâtiloru inimice statului, actiune in interesulu reformârei guvernului, a sistemului impotentu comitatensu, a justitiei celei rele, o actiune, a cârei scopu va fi regularea financieloru cu vointia de feru si fâra de prejudetiu principialu. Acest'a va urmá pentru ca asiá trebuie sa urmedie.

„Presentele“ din Parm'a publica o epistola a lui Castelar câtra advocatulu Aroldi, datata din Lissabm'a 7 Iuliu a. c., in carea se gasescu urmatórele pasagie : „Amu lucratu si suferitu multu pentru republica. Tienendu eu republic'a de uniculu organismu corespundietoriu spiritului celui modernu si luminatu, n'amu crutiatu nici osteneli nici priveghieri nopturne, spre a o intemeiá in Spani'a si a o pune inaintea celei-lalte Europe cá unu modelu. Amu raportatu victoria asupr'a regiloru si suiteloru loru ; nu amu potutu inse invinge pre demagogi si pre partisanii loru. Ei au desonoratu republic'a cu nebuniele cele nedemne de seclulu celu prudentu de fatia, si me temu fórte ca ei voru stricá republic'a acum dupa ce amu lucratu atât'a pentru infiintiarea ei. Dara eu carele mi-amu legatu numele de straformarea republicana a Spaniei si a Europei moderne dorescu si sum resolutu a consacrá si jumetatea a dóu'a a vietiei mele scopului, de a face tare si puternica pre cea intemeiata in prim'a jumetate a vietiei mele. Nu voiu trece cu vederea nici unu midilocu spre a intarí sânt'a nóstra republica in patri'a mea iubita, carea sa faca o nóua Grecia din Europ'a. D-t'a 'mi scrii din Itali'a. Poti sa-ti intipuiesci cum s'a entusiasmatu spiritulu meu numai la numirea acestei natiuni sublime si iubite.

Me-asiu reintórce inca odata cá caletoriu, la acele cetâti admirabile, cari deapururea voru remané isvóre nesecate ale fantasiei si institute inalte pentru arta.“

Intre Persi'a si Turci'a s'au escatu diferintie. Persii au maltratatu supusi turcesci si au atacatu posturile confiniarie ale turciloru. La acestea mai e a se adauge ca regimulu persianu nu voiesce sa estradea pre nisce semintii turcesci, cari au trecutu din Persi'a, 2000 familii la numeru. Pórt'a staruiesce pre lânga retramiterea semintiiloru.

Satulungu in 12 Iuniu 1874.

Dle redactoru ! In conferinti'a nóstra invetiatorésca lunara tienuta la 4 Iuniu s'a decisu, cá sa se compuna o representatiune, respective o petitiune, câtra inaltulu presidiu alu maritului senatu scolariu, prin carea inaltu acest'a sa se róge cá pentru inaintarea si prosperarea scóleloru nóstre confessionali conferintieloru invetiatoresci anuali sa se dee o alta fatia, prin carea dupa parerea si putien'a nóstra esperintia amu ajunge cu multu mai curendu la scopulu doritu. Acést'a s'a si compusu si in 8/6 a. c. espedatu inaltului presidiu prin posta.

Totu odata s'a decisu, sa se dea publicitâtiei acésta petitiune prin pretiuitulu nostru jurnalu archidiecesanu „Tel. Romanu“ pentru cá si alti frati invetiatori din alte pârti sa si póta dá parerea asupr'a ei, deci dle redactoru ! conferinti'a nóstra invetiatorésca te róga cu totu respectulu cá sa binevoiesci a publicá rogarea nóstra pre carea vi-o alaturamu aici sub */.* in celu mai de aprópe numeru si a amintí totu-deodata cá si celelalte jurnale române sa binevoiésca a luá notitia despre acést'a.

Prea maritu presidiu consistoriale !

Déca este adeveratu, cá sciinti'a si invetiatur'a, cartea si lumin'a radica omenirea si pre populi la marire — facendu-i a semená sublimului creatore nu este mai putienu adeveratu, ca omenirea si popórele, ce o compunu, trebuie sa pórte grigea cea mai mare de acelu faptoru principale, care garantédia in fiinti'a umana progresulu scintiei si alu culturei de totu feliulu !

Se pare ca seculului alu 19-lea a recunoscutu acestu adeveru eternu ; pentru ca popórele Europei nici intr'o vreme, nici in-

---

FOISIÓRA.

Resbelulu trojanu,

(Pre la anulu 1200 n. de Christosu.)

dupa Grube.

10. Cucerirea Trojei.

Dupa ce grecii petrecura diece ani inaintea Trojei, luptandu-se indesiertu, in urma 'si luara refugiulu la insielaciune. La svatulu lui Odysseu taiara pre muntele Id'a, celu avutu de padure, bradi cu trunchiuri inalti din cari istetiulu erou Epeos construí unu calu puternicu. Mai intâiu facù piciórele calului, apoi fólele, preste acest'a spatele incovoiate, flamendiârile, grumazii, pre cari 'a acoperí cu o cóma frumósa, care se parea, ca se misca felfaindu. Capulu si cód'a erau provediute cu peru din abundantia, la capu erau asiediate urechi radicate in susu, sub fronte ochi sclipitori de sticla, — cu unu cuventu nu *lipsiá nimic'a* din totu ce e de lipsa la unu calu. Si fiindu ca Minerv'a stá intr'ajutoriu, *maiestrulu* terminà opulu in trei dile, spre uimirea armatei intregi.

Acum se suira in fólele spatiosu alu calului eroii cei mai viteji : Neptolemu, fiiulu lui Achille, Menelau, Diomede, Odysseu, Phyloctetu, Ajace si altii, in urma maiestrulu Epeos ; cei-lalti greci inse pusera in flacari corturile si tóte aparatele de castre, se trasera cu nâile la insul'a vecina Tenedos, si esîra la uscatu.

Trojanii indata ce vediura radicandu-se fumulu si ca disparu corabiele, navalira din cetate cu totii voiosi la castrele greciloru si vedu aici puterniculu calu de lemnu, Pre cându se certau intre sine, ca se arda, séu se duca in cetate minunea acést'a, pasi in mediloculu loru preutulu lui Apollo, Laocoonu si le graí astfeliu : „Nefericiti concetatieni ! ce vreti voi ? ganditi, ca grecii s'au departatu intr'adeveru, séu cugetati, ca dani'a greciloru nu ascunde vre-o insielaciune ? Nu cunósceti pre Ulysse mai bine ? In calu séu jace óre-care periculu, séu acest'a este o masina de bataia ce o mena spre cetatea nóstra inimiculu panditoriu intr'ascunsu. In sfersitu ori-ce se fia, nu ve incredeti calului de lemnu !“ Dicendu aceste aruncà o lance puternica de feru in fólele calului. Tremurà lancea in lemnu, si in laintru se audí unu resunetu cá dintr'o pivnitia. Simtiurile trojaniloru erau orbite.

Dara intr'aceea, eata, pastorii trojani, aducu prinsu pre unu grecu. Sinonu erá numele lui ; in trestiisiulu scamandrului pusese mân'a pre elu. Toti s'au bucuratu, cându 'lu vediura, curiosi facura cercu in giurulu lui si care de care 'lu provocá, se descopere : ce insemnéza calulu. Chiaru ast'a doriá misielulu, pentru ca elu se intielese mai inainte cu ai sei, sa se dea prinsu pre mân'a trojaniloru si apoi sa-i induplece, cá sa duca calulu in cetate. Elu incepù sa planga si se prefacù inedelungatu, cá si cum n'aru puté si nu i-aru fi iertatu sa tradeze tain'a pentru câtu bunu e in lume.

„Nu, nu ve potu spune“, dîse elu, „ucideti-me mai bine rogu-ve.“

Trojanii acum devenira si mai curiosi. In sfersitu se lasà invinsu de rugamintile si amenintiârile loru si incepù :

„Asiá-dara ascultati ! — grecii se intorcu acum acasa. Calulu acest'a l'au construitu la sfatulu unui preotu, cá reintórcerea sa le fia norocósa ; fiindu ca calulu este unu daru de impacare pentru patrón'a vatemata a cetâtiei vóstre, a câ rei icóna o instrainara Diomede si Ulysse intr'unu modu nelegiuitu. De intra calulu nevatematu in cetatea vóstra, atunci dupa dis'a augurului, acést'a va fi neinvingibila si va predomní giuru impregiuru asupr'a popóreloru. Tocm'a ast'a voiau se impedece dusimanii nostri, si de aceea au construitu calulu asiá mare, cá sa nu póta intrá pe porti.“

Astfeliu vorbí greculu astutu si trojanii nebuni i crediura. Numai decâtu pusera rotile sub calu, i legara pantecele cu funii si se inhamà la densulu, cu micu cu mare. Care nu erá norocosu a puté prinde de funii, acompaniá celu putienu procesiunea baiatiloru si copileloru, cari mergeau de ambe pârtile calului imbracati in pompa si cantandu versuri serbatoresci. Intr'aceea ajungu la pórta dara calulu e prea mare. Unii din cei mai tari numai decâtu se suie pre muri, si acest'a in câte-va minute este derimatu. Intra dupa aceea cu chiote in cetate si se ducu dealungulu stradeloru pâna la castelu. Ací, inaintea templei ddieesci, minunea se espune, cá sa o póta vedé ori si cine si sa se bucure, ca se afla in sinulu cetâtiei.

Inse pre câtu a fostu diu'a de senina si vesela, pre atâtu a fostu nóptea urmatóre de turbure si infricosiata.

Pre cându se aflau toti cufundati in somnulu celu dintâiu, Sinonu se duce tupilu la calu, deschide usi'a, si diu fólele intunecosu iesu afara ómeni ascunsi. Acesti'a se indrépta spre porti si mai intâiu ucidu pre veghiatorii, cari durmeau. Portile se deschidu si danaii intra in cetatea neaperata cu strigate de invingere. Sinonu alérga pre strade cu tacioni aprinsi si dà focu la case. Cându se tredîra trojanii erá prea tardiu. Acusi tóta cetatea se aflá, cá intr'o baia de flacari ; cei ce scapau de spadele greciloru, cadeau victima focului. Numai o céta mica putù sa scape, intre cari se aflá si Ene'a. Acest'a vediendu ca tóte suntu perdute si nu mai e nici o scapare, vediendu, cum din coperisiulu casei sele se radica stelpi de flacari pre ceriu, apuca cu grab'a pre betrânulu seu taica pre umeri, iéra pre micutiulu Ascaniu 'lu luà de mâna si astfeliu se mantuí de perire.

Regele Priamu inse n'au fostu asiá de fericitu cá Ene'a. Elu se retrasese cu femei'a si copiii seiin interiorulu palatului si rugandu-se se aruncara inaintea altarieloru penatiloru. Ací cugetá nefericitulu caruntu, ca va aflá gratia din partea dusimaniloru infuriati. Dara s'au insielatu. Acesti'a intrara inlauntru cu spadele scóse, strapunsera mai intâiu pre feciori si dupa aceea pre tata insusi. Femei'a si baiatii i târîra dupa sine la nâi, unde 'si impartira prad'a. Menelau 'si recapetà pre Helen'a, dara Troj'a frumósa erá prefacuta in ruine. P—P.

tr'unu seculu, din câte au trecutu pâna adi, nu si-au datu asiá cursu liberu nisuintieloru nobile câtra cultura, sciintie sî civilisatiune! Déca vomu observá mai cu seriositate miscamintele vietiei spirituali ale emenirei mai cu séma din tempurile actuali: vomu trebuí sa recunóscemu sî sa ne convingemu, ca omenirea in pornirile ei psichologice nisuesce a-si deschide cale din ce in ce spre acele regiuni superiori, unde viéti'a sufletésca incepe a se manifestá in tóta puterea sea, in tóta acea marire, ce a depus'o sublimulu creatore in fiinti'a nóstra inca dela primele inceputuri ale creatiunei!

Unu punctu din cele mai stralucitóre incadratu in actiunile acestoru seculi din urma, este nisuinti'a omenirei de a alergá din perfectiune in perfectiune câtra cea mai posibile perfectiune!

Toti ómenii de bine, toti ómenii intielepti, tóte popórele luminate petrunse de ideile secululuí, de vocea tempului se grabira a se supune cu devotiune acestei ordine morale a lumei! De acea popórele intielepte conduse de geniulu celu bunu alu loru se grabescu a merge nestramutatu pre calea perfectiuniloru omenesci cu unu doru veditu!

De acea vedemu noi in tóte dîlele, de acea cetimu noi in tóte dîlele despre progresele in sciintia sî cultura, ce facu popórele luminate, cari in mersulu loru pre calea vietiei se conducu numai de principie, numai de geniulu celu bunu alu loru!

De acea ne convingemu noi la fia-care pasiu, ce-lu facemu in calea vietiei, ca acele popóre luminate, petrunse de adeverulu sî de principiele secululuí actuale, se silíra a-si pricepe bine marile loru interese — portandu cea mai mare grige de acelu faptore, care singuru in aliantia cu tempulu póte fi in stare a garantá progresele in omenire!

Popórele luminate pricepura, ca numai scól'a pusa pre picióre moderne, imbracata in vestmentulu secululuí póte duce sufletulu omenescu cu ale lui nisuintie sî dorintie câtra perfectiune.

Ele se petrunsera de eternulu principiu alu celebrului filosofu Kant, ca scopulu educatiunei este: **de a desvoltá in fia-care individu tóta perfectiunea de carea póte fi capabile fiinti'a nóstra umana!!** Ele, popórele se petrunsera de eternulu principiu alu marelui filosofu Rousseau, ca omulu numai atunci este asiediatu în adeverat'a sea demnitate, décâ crescerea lu va pune in ordinea naturale a creatiunei sele.

Eata asiá popórele moderne gandindu-se seriosu la crescerea sî viitoriulu teneriloru generatiuni, se apucara de scóla sî o pusera pre picióre moderne, imbracânduse cu ideile moderne, ce domnédia secululu actuale! Inceputulu dara l'au facutu prin punerea in planurile de invetiamentu sî disciplina a tuturoru sciintieloru, a tuturoru studieloru câte le-a potutu aflá iscusinti'a mintei omenesci, sî câte le reclama principiele pedagodiei moderne!

Iéra corpului invetiatorescu, chiamârei invetiatoresci detera adeverat'a stima, adeveratulu respectu, cuvenitulu ajutoriu, pretins'a in vetiatura sî sciintia sî atâtea medilóce de traiu sufletescu sî trupescu — pentru cá cine va fi invetiatoriu — vediendu-si unu venitoriu surîdiendu sî esistinti'a morala sî reala asigurata sa-si póta implini missiunea cu onóre cá invetiatori ai omenirei!!

Sub atari circumstâri avantagióse, in astu-feliu de situatiuni morali — sub cari si-a luatu aventu mare sciintiele pedagogice, nu ne vomu mirá, ca scól'a moderna a condusu pre unele popóre din Europ'a la gloria mare garantându-le unu venitoriu stralucitu in concertulu omenirei!!

Déca prin cele precedinti, maritu presidiu! amu atinsu ce-va de scól'a moderna sî de invetiatorii ei: ne luâmu permisiunea de a mai comorá putienu acelea, pentru cá sa ne aprofundâmu in viét'a scolastica a popóreloru luminate, pre câtu vomu puté pre câtu ne voru iertá giurstârile sî limitele acestei scrieri.

Este de notorietate publica, ca viéti'a scolastica in sinulu popóreloru luminate in tempurile din urma mai alesu a luatu unu aventu asiá de puternicu; incâtu ide'a de scóla a petrunsu anim'a aceloru popóre fericite! Ací vomu puté constatá cu cea mai viua satisfactiune a animei, ca semtiulu de scóla a intratu in mas'a popóreloru, incâtu ómenii s'au dedatu a privi scól'a de loculu celu mai plinu de fericire, de loculu celu mai santu, iéra pre invetiatori de cei mai mari binefacatori ai omenimei!

Numai ací in sinulu acestoru popóre luminate, vomu puté constatá cu fericire, ca viéti'a scolastica este regulata pâna in cele mai mici manuntimi dupa spiritulu epocei actuali, dupa recerintiele tempului modernu dupa caracterulu sî impregiurârile vietiei religióse morale, sociale, familiarie sî natiunale a aceloru popóre!

Nu vremu cu asta ocasiune sa avansâmu numai vorbe góle, dara nici sa facemu istoriculu scólei aceloru poporali; totu ce voimu este sa ilustrâmu prin câte-va fapte positive cele antecendinti, dîse de noi, sî adeca:

1. Toti factorii cari suntu in prim'a linia chiemati a promová interesele scólei si-au datu mân'a sinceraminte spre a pune scól'a pre picióre moderne prin acea, ca:

a) guvernele luminate sî patriotice ajuta scólele din resputeri cu totu feliulu de medilóce cari facilitédia oper'a educatiunei.

b) biseric'a cristiana, animata, alimentata sî condusa de **a d e v e r a t e l e p r i n c i p i i g e n u i n e a l e l u i C r i s t u** pórta grigea cea mai mare intru a cresce omenirea intréga mare sî mica.

c) corpulu didacticu intregu intregutiu este constituitu in conferintie sî reuniuni, spre a se perfectiuná in studiele de cariera, câci grea este oper'a educatiunei omenesci. Ea devine cea mai grea vocatiune din câte a lasatu Ddieu pre pamentu, indata ce vomu cugetá ca invetiatoriulu, cá sa operedie cu succesu procesulu educatiunei cu elevi, are sa cunósca pre deplinu sujetulu ce vrea sa tratedie. Sî apoi unu principiu recunoscutu de toti seculii cá celu mai greu de resolvitu:

„C u n ó s c e - t e p r e t i n e i n s u t i dificultédia prea multu misiunea invetiatorésca. Câci ori câtu vomu sondá sî vomu ispití spiritulu coborindu-ne cu scrutârile in launtrulu fiintiei nóstre, in adenculu sufletului nostru cu tóte acestea in veci vomu aflá ce-va nou, pentru ca nime pâna acum n'a potutu scrutá pâna in fundu spiritulu umanu. Elu, de câte ori formédia cele mai serióse desbateri pentru invetiati totu-déun'a apare in alta lumina nóua! Elu, spiritulu nostru de câte ori cade sub ochii ageri ai filosofiloru scrutatori: totu daun'a se manifestédia in forme nóue! Sî fiindu ca pedagogi'a este basata pre sciinti'a despre sufletu, pre sciinti'a aceea, care ne inlesnesce cunóscerea fiintiei nóstre; este prea adeveratu, este prea justu, ca acei'a cari se ocupa cu desvoltarea procesului educatiunei in elevi pentru de a-i face pre acesti'a cându voru devení ei la anii majorenitâtiei — cetatieni apti pentru chiamarea ce-i ascépta in viétia cá membri ai familiei, bisericei, statului sî natiunei, sa cunósca câtu se póte de bine sujetulu ce au de a-lu tratá. De ací apoi marea greutate pre umerii bietului invetiatoriu!

De ací apoi marea respunsabilitate inaintea consciintiei, ce cade pre anim'a bietului invetiatoriu. De ací apoi, pornindu cu apretiârile popórele cu carte sî lumina, recunoscura, ca clas'a invetiatorésca trebuie ridicata la nivelulu, la demnitatea, ce i se cuvine, reclamata de grav'a cariera pedagogica! De ací apoi popórele luminate sî in adeveru culte incepura a rostí cu stima mare sî cu respectulu cuvenitu numele de invetiatoriu! De ací apoi ómenii luminati cunoscura, ca pentru omenire, cá sa ajunga la perfectiunea dorita, propagarea instructiunei sî a educatiunei intre popóre este unu interesu publicu de prim'a ordine; pentru ca instructiunea sî educatiunea suntu chiaru solutiunea norocósa sî pacifica a problemei sociali si a marelui principiu rostitu de salvatorele lumei: „Fiti desaversiti precum sî tatalu vostru desaversitu este!“ In consecintia dara o conditiune sine qua non este, ca se cere dela invetiatoriu sciintia multa sî atât'a esperintia de lume câta se cere intru a-si implini cu conscientiositate chiemarea sea cea grea. De acea invetiatoriloru cá sa fia invetiatori ai poperului, le trebuiesce sî sciintia speciale de cariera intr'o mesura cu multu mai mare de cum s'aru puté crede sî de cum s'a cerutu ea pâna acum. Europ'a culta a adunatu chiaru banulu seracului sî obolulu veduvei, cu cari au intemeiatu institute pedagogice cu scóle normali de aplicatu; pentru cá tenerii candidati de carier'a invetiatorésca sa aiba ocasiune a pune in practica teori'a sciintieloru pedagogice. Esindu ei de aci incarcati de sciintiele pedagogice necesarie speciali nu se oprescu traindu in viéti'a singuratica, ci se constituescu in reuniuni sî conferintie invetiatoresci cu salutariulu scopu de a se perfectiuná in cariera pedagogica totu mai multu sî mai multu, tienendu astu-feliu pasiu cu avansamentulu sciintieloru pedagogice. Iéra inteliginti'a cu poporulu, statulu sî biseric'a cu famili'a le facilitédia medilócele spre ajungerea secura a scopuluí prefiptu. Au nu audîmu, au nu cetimu noi in tóte dîlele despre numerósele meetinguri pedagogice, unde se aduna invetiatorii cu miile sî cu diecile de mii; ca punu in miscare chiaru capitale cá Vien'a, Parisulu sî Londonulu, incâtu autoritâtile competinte invinse de curentulu opiniunei generali, suntu silite moralminte a pune in lucrare parerile didactice esîte din atari conferintie!

Se umple anim'a omului de bucuria, vediendu ce respectu sciu sa dea sî cu ce caldura sciu sa imbratisiedie cele mai culte orasie sî popóre clas'a invetiatorésca.

Dara acésta bucuria ni se intuneca; câci o realitate trista ne apasa. Anim'a nóstra cá români sî cá invetiatori ai româniloru devine cu atâtu mai trista, indata ce cugetâmu la starea scólei nóstre sî la acea situatiune morale trista, ca pedagogi'a moderna cu tóte cunoscintiele ei salutarie, abiá se zaresce ici colea sî pre la noi prin pamenturile nóstre! Unu semtiementu de dorere va cuprinde anim'a nóstra, cându vomu compará progresele scólei moderne la alte popóre cu miscamentulu nostru celu neinsemnatu scolasticu!

O jale amara va cuprinde sufletulu nostru, cându vomu compará viéti'a scolastica a invetiatoriloru din tierile culte, sî viéti'a in care vegetéza invetiatoriulu românu traindu in misería sî singuraticu despretiuitu de cine se scóla mai *de* diminétia!!

Nu ne facemu ilusiuni; ci dedati a punctuí pre i amu asceptatu cá cursulu lucruriloru din cestiunea pendinte sa se pronuncie; câci avemu consolatiunea de a sci ca totulu in lume este fructulu esperintiei. Sî apoi a incercá este aprópe a face! Numai nihilismulu are nefericitulu sistemu de a priví ori-ce semnu de viétia cu surisulu uciditoriu alu ironiei. Numai acestu sistemu degradatoriu pentru omenire se inganfa de fals'a mandria de a crede, ca póte totulu fâra de a face nici odata nimicu!!

Cu inalt'a permisiune a prea maritului presidiu consistoriale vomu atinge sî mai deadreptulu sujetulu preocupatiuniloru nóstre sî mobilulu rogârei nóstre cu acésta ocasiune!

Prea maritu Presidiu!

De-sî fericitulu intemeiatoriu alu conferintieloru invetiatoresci a fostu pre deplinu petrunsu de ideile secululuí sî de marea sea misiune pentru biseric'a, scól'a sî natiunea sea româna, de-sî unu resultatu partiale alu conferintieloru invetiatoresci s'a vediutu; câci aceste resultate au provocatu o miscare pedagogica in viéti'a scolara la noi; cu tóte acestea idei i-a trebuitu tempu, cá sa se póta aclimatisá incâtu astadi credemu ca a venitu tempulu doritu cá conferintieloru nóstra sa li se dea alta fatia; cu atâtu mai vertosu cu câtu sî venerabilulu sinodu din an. acest'a a recunoscutu acestu adeveru, primindu in principiu opiniunea comissiunei scolare de a introduce cursuri supletórie de pedagogia in vacatiuni. Déca maritulu sinodu a crediutu, cum ca prin atari cursuri supletórie, cum suntu ale regimului, amu ajunge la vre-unu resultatu salutariu, punendu scól'a româna pre picióre moderne; atunci noi cá corpu didacticu, sî cá ómeni de specialitate suntemu de o parere cu totulu contraria. Noi amu crede adeca ca mai curendu amu ajunge la resultatulu doritu:

1. Déca invetiatorii nostri voru tiené conferintie partiali totu intr'unu tempu intrunindu-se dóue séu trei protopopiate la olalta dupa impregiurârile locali.

2. In tóte aceste conferintie se va desbate un'a sî acea tema.

3. Tóte conferintiele invetiatoresci partiali sa-si tramita representanti la o conferintia generale tienuta in Sabiiu in totu anulu odata.

4. Resultatele conferintiei generali sa se tiparésca in brosiuri sî sa se imparta invetiatoriloru spre urmare, pentru cá sa se introduca odata uniformitatea dorita in invetiamentulu nostru natiunale!

Inaltulu Presidiu consistoriale! sa nu fia de parere, ca de ide'a acést'a, de a se dá conferintieloru nóstre invetiatoresci alta fatia nu aru fi petrunsi sî alti invetiatori, câci ni s'a datu ocasiune de a vorbí atâtu cu corporatiuni de reuniuni invetiatoresci; câtu sî cu alti invetiatori din mai multu de 7 ppiate, cari pentru inaintarea scóleloru sî a invetiamentului nostru natiunale au desvoltatu totu acésta ideia.

Totu asemenea sî cu ocasiunea adunârei generali a reuniunei invetiatoresci „Georgiu Lazaru“ tienuta la 23 Aprilu a. c. in Avrigu, la carea au participatu atara de membri, sî alti invetiatori de prin mai multe protopopiate — s'a desvoltatu acésta ideia intr'o conferintia separata confidentiale tienuta dupa inchiderea adunârei reuniunei cu mai multi invetiatori din deosebite protopresbiterate.

Prea maritu Presidiu consistoriale!

De parerea nóstra nu suntu petrunsi numai singuri invetiatorii — dara chiaru sî alti barbati competenti, — sî credemu ca sî acesti'a aru fi pusu in lucrare inca de mai multu tempu **a c é s t a i d e i a**, déca dispuneau de medilóce.

Este prea adeveratu, ca nici adi nu dispunemu de nesce averi mari, din cari amu poté ajutorí intreprinderea acést'a reclamata de tempu cu atât'a serioritate. Recunóscemu sî acelu punctu negru din viéti'a nóstra cetatienésca politica, ca statulu nu ne ajuta cu nimicu. Mai recunóscemu sî aceea ca mii de obstacule ni se presentédia pre terenulu nostru scolasticu. Amu audîtu chiaru de multe ori stereotipele cuvinte; „non possumus“ de câte ori erá vorba de a pune scól'a româna pre picióre moderne. Inse de amu mai asceptá inca atâtea sute de ani; totusi dupa starea materiale a poporului nostru sî dupa tempurile cele grele in cari traimu noi adî, sî cari in venitoriu voru devení mai grele, nu vomu puté ajunge a dispune de o avere in proportiune mai mare decâtu cea de adi! Prin urmare, nu vomu devení nici odata in stare de a pune scólele nóstre confessiunale pre piciorulu modernu reclamatu de tempulu actuale. Sî cum amu dîsu, de amu asceptá sute de ani, totu de ací trebuie sa incepemu sî totu aceleasi greutâti le vomu intempiná, pentru ca „totu inceputulu este greu!“

In consecintia dara trebuie mai intâiu sa ne ingrigimu de imbunatatirea spirituale a poporului nostru, ridicându-lu la acelu gradu de cultura sî sciintía cá elu singuru sa-si cunósca lipsele sele sî singuru se sprijinésca astu-feliu de intreprinderi salutarie. Iéra pâna atunci fiindu ca este o necesitate imperativa a tempului modernu a pune scólele nóstre confesiunale pre picióre moderne, sî ori-ce minute de intardiare este in detrimentulu invetiamentului românu natiunale; din aceste consideratiuni, sî din respectulu, ca sî invetiatoriulu românu trebuie pusu in adeverat'a sea positiune sî valóre morale, noi subscrisii invetiatori ai tractului conferentiale Sacele din protopresbiteriatulu românu ort. or. I alu Brasiovului, invinsi de curintele generale alu porniriloru pedagogice ce caracterisédia cu atât'a taria acestu seculu, umilitu ve rogâmu a ascultá rogarea nóstra sî cererile nóstre de sub punctele 1—5 pentru cá viéti'a nóstra scolastica sa se póta afirmá in adeverat'a valóre adumbrita de lumin'a ce dominéza ideile secululuí actuale!

Credemu deci prea maritu Presidiu!

ca nu vomu fi prea esagerati in parerile sî rogarea nóstra déca ne-amu permite a propune cá pentru ajungerea scopului nóstru sa se aplacideze din ajutoriulu de 3000 fl. v. a. destinatu pentru ajutorarea sî *culti*varea invetiatoriloru archidiecesani, — óre care suma spre acoperirea speseloru recerute cu ocasiunea eventualei *adunări a invet.* archidiecesani la Sabiiu *intr'o conferintia* generale.

In *firm'a sperantia* ca atâtu maritulu presidiu *consistoriale*, câtu sî venerabilulu *Consistoriu* cá senatu scolasticu nutrindu *asemenea* simteminte, ne voru acordá cererea *nóstra* atâtu de justa sî atâtu de legale.

In urma facendu-ne adenc'a nóstra reverintia remanemu cu celu maiprofundu detamentu fiiescu.

Din conferinti'a invetiatorésca lunara tienuta la 4 Iuniu 1874.

(urmédia subscrierierile tuturoru celoru-lalti invetiatori din tractulu conferentialu).

La Roumanie Contemporaine.

Iéca scrisórea ce amu adresatu dîareloru „Romanulu“ sî „Pressa“. O reproducemu rugându pre confratii nostrii din capitala sî din provincia de a bine voí a o reproduce, rugându-i totu odata de a primí dinainte sincerele nóstre multiamiri.

Domnule *Directoru!* De cându amu pusu in *circulatiune* pentru publicarea unei *reviste esclusivu consacrata* cestioniloru *române*, care va aparé la Parisu, de dóue ori pre luna, sub numele de „La Roumanie Contemporaine“, primescu pre tóta dîu'a numeróse scrisori ce me intrebu de lini'a politica, scopulu acestei reviste, etc.

Ve rogu sa publicati aceste putine linii spre *respunsu*, *publicarea* diareloru „La *Roumanie*“ *si* „*La Roumanie Contemporane*“, *luându-mi totu tempulu meu*, *sî ne permitendu-mi* a respunde in particularu la fia-care domnu care mi-a facutu onórea de a-mi scrie.

Nu voiu face aci unu programu, ci voiu dá numai acésta esplicare: Tiér'a romanésca este inca necunoscuta Europei, care nu o *cunósce* de câtu prin publicarile politice. *Scopulu* revistei „La Roumanie Contemporaine“, *ce-mi propunu* a fundá cu ajutoriulu unui dintre cei mai mari librariu din Parisu, este de a facilitá româniloru respândirea ideiloru ce au despre tiér'a loru. Tóte cestiunile se potu tractá in acésta revista, afâra de cestiunile de politica dilnita, *sî militanta*, sî ori ce opiniune *consciintiósa póte sa se* produca in *libertate*. Ca „*La Revue des Deux-Mondes*“ *unde* se *intalnescu* pre *terenulu scientificu* sî *literariu* spirite de totu opuse pre terenulu politicu, doresc cu acésta revista sa védia intre colaboratorii sei chiaru pre ómenii alu câroru nume se póte luá cá unu drapelu, sî cari sperâmu, nu voru vedea in concursulu datu revistei de câtu unu ajutoriu datu tierei, o atractie pentru cetitoriulu francesu *si europénu* care nu pré alérga la publicatiele *strainiloru*, *si* voru *probá*, ca astadi cá in trecutu, in Romani'a tóte partidele 'sî dau mân'a cându e cesti'a *de a aretá* vitalitatea Romaniei inaintea *ochiloru straini*.

Eu, strainu Romaniei, chiaru pentru acésta *calitate*, *potu ofere* româniloru de ori-ce *partida*, *o garantia de neutralitate absoluta*. *Nu voiu a fi decâtu* editorulu sî pentru unii *traducatorulu*. Tocmai pentru a se pazí acésta *neutralitate* a fi esclusu din revista ori-ce articlu care va fi atingatoriu de persóne, *si* ori-ce articlu de politica. Dara divergintiele de opiniuni se potu esprimá liberu in aceste limite. *Remâne unu câmpu* fertilu: istori'a, archeologi'a, geografi'a, limb'a, monumentele, artele, sciintiele, *literatur'a*, critic'a, comerciu, economi'a, — trecutulu, presentulu sî viitoriulu Romaniei.

Ni s'a disu, ca nu se póte face nimicu din acesti'a fâra a face politica. Recunóscemu ca, in omu tóte ideile se tienu, si cu adeverat'a politica este amestecata in cestiuni, nu este alta decâtu o directiune a ideiloru. Revist'a „La Roumanie Contemporaine“, primesce diferitele idei, precum sî alte reviste francese, germane séu anglese (sî asiu poté chiaru dice *si* române de Revist'a Contemporana) cari suntu unu terenu neutru de lupta pacifica, ce tinde spre progresu sî libertate, idei care cei ce 'mi au facutu onóre de a me ceti sciu câtu suntu de fidelu.

Dara dela acésta propaganda morala pâna la propagand'a dilnica, ce ajunge pré desu la atacuri personale, distanti'a este mare. Parasindu neutralitatea, amu dobândí numai cá resultatu neposibilitatea de a face acésta publicatia, ori-ce spiritu defindendu-se de totu ce i pare partialu, sî partialitatea fiindu fondulu politicei de tóta dîu'a.

Suntemu convinsi ca o atare revista are nevoie de cetitorii straini, ca acesti'a nu se voru interesá de câtu, cându ne vomu aridicá mai pré susu de cestiunile de persóne séu de lupta, care interesédia pre acei cari suntu in midiloculu loru, iéra nu pre straini.

Aru fi o opera cârei'a asiu fi mândru de a legá numele meu. Europ'a va poté cunoscându mai bine tiér'a, sa intieléga amenunturile politicei dilnice. Atunci voiu privi sarcin'a mea cá terminata, sî me voiu retrage pentru a lasá pre români sa *pledeze inaintea* Europei caus'a politicei albe séu politicei rosie.

Primiti etc.

Fréderiou D a m é
Directorulu diarului „La Roumanie.“

„La Roum.“

B r a n u , 2 Iuniu.

Domnule redactoru! Nici unu lucru ce privesce interesulu comunu nu numai la — dara nici ch aru aprópe de — perfectiune nu póte ajunge pâna cându acelu lucru nu se va comunicá mai multoru societâti séu corporatiuni séu celu putienu mai multoru individi interesati de acelea lucruri; nu! eu dîcu sî cutediu a afirmá ca nu! ci pentru cá cutare lucru ce privesce interesulu sî progresulu comunu sa-si ajunga scopulu, acel'a trebuie sa se comunice mai multoru corporatiuni, séu celu putienu a trece pre sub ochii sî prin urechile mai multoru persóne séu individi de acea specialitate. Dupa cum Ve amu fostu incunosciin'iatu in pretiuitulu „Telegr. Rom.“ nr. 103 din 1873. corpulu invetiatorescu branénu inca din an. 1870 au inceputu a tiené *siedintia lunarie regulate in cari amu luatu* sî *pertractatu cu cea mai mare* scrupulositate mai *multe teme atingetórie* de chiamarea nóstra — de invetiamentulu poporalu elementariu. Prea on. d-vóstra a-ti binevoitu a ne deschide colónele multu pretiuitului „Tel. Rom.“ sî a publicá „Conversatiunea libera“ in nrii 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 sî 11 din acestu anu, pâna la dîu'a IV din septamân'a I, a mai remasu inca din acea septamama dîu'a a 5 sî a 6-a; apoi septamân'a a dóu'a deplinu nepublicata, afara de aceea inca scripto-legi'a, cá introducere in cetire; inse de o parte materialulu celu multu ce aveti a publicá, iéra de alta parte — credu eu, — din causa ca aceste elaborate aru fi duratu indelungu — póte anulu intregu, asiá fusera-ti óre cum necesitati a intrerupe publicarea loru.

Multu, fórte multu ne-amu bucurá déca a-ti continuá cu publicarea aceloru elaborate, nu *din* alta causa ci numai simplu sî curatu din aceea ca déca amu potutu face sî noi ce-va *bunu* sa remanemu pre lânga acea procedura, iéra déca *suntu gresîte* — déca procederea nóstra *metodica* e gresita apoi sa ne coregemu sî abatemu dela aceea si sa adoptâmu alt'a mai *buna* sî mai corecta. Acést'a inse se póte face *numai* sî numai pre calea publicitâtiei, pentru cá sa potemu fi critisati de alte corporatiuni didactice sî sa ne indreptâmu. — La *caso* inse de a nu fi nici decum cu potintia publicarea elaborateloru nóstre practice in estensu, dîcu la unu atare caso, credu ca dóra ve va iertá spatiulu a publicá numai unele teme elaborate teoreticu, sî cu multu mai pre scurtu.

Necesitatea de o fóia pedagogica scolastica astadi e la culme; despre acést'a inse 'mi reservu dreptulu (crutiandu tempulu) a vorbí cu alta ocasiune mai pre largu.

Noi amu aflatu de bine ca dupa „conversatiunea libera“ care durédia 2 septamâni sî in a 3-a septamâna se repetiesce, sa luâmu scripto legia carea durédia 7—8 septamâni, apoi dupa acestea numai decâtu a pune tem'a despre cetire sî anume: „C a r e e s t e s c o p o l u c e t i r e i s î c u m t r e b u i e s a l i a e a — c e t i r e a — p e n t r u c á s a p ó t a c o r e s p u n d e p r e d e p l i n u s c o p u l u i e i ?“ Deci acésta tema fiindu tractata teoreticu mai pre scurtu sunteti rugati pré on. dle redactoru a o primí spre publicare.

Din consideratiunile dlui cor. facemu locu in foisiór'a nóstra materialului didacticu, sî voru incepe cu nrulu viitoriu publicarea lui, cugetandu ca prin acést'a ne implinimu o datorintia cu cerinti'a cea nedisputabile in interesulu instructiunei R.

C i n c u - m a r e in 25 Iuniu 1874.

Domnule Redactoru! Marti sér'a sosira in midiloculu nostru Ilustritatea sea domnulu Inspectoru regescu alu doilea din fondulu regiu, Iuliu Bardosi, descalecându de-a dreptulu la presiedintele comitet. parochialu dlu Moise Branisce archivariu sî perceptoru scaunale. — Sosirea fu fara de veste, câci noi nu l'amu astiptatu pre acee'a dî. In dîu'a urmatória de diminétia au inceputu visitarea scóleloru românesci, *mai intâiu*. —

In scól'a gr. or. fiindu copii cu totii adunati au fostu salutatu din partea invetia'oriului primariu Ioanu Bonea prin o cuventare bine nimerita. —

Esaminarea au tienutu 4 óre in continuu, câci Il. sea fâra obosintia propriamente au voitu de amenuntulu a-se informá despre starea scólei nóstre sî anume despre progresele care se facu intrens'a. — Resultatele esaminali nu l'au multiamitu nici pre departe incâtu Il. Sea s'a aflatu indemnatu sî motivatu a esprime sentinti'a, ca in scaunulu nostru au aflatu pre sate scóle mai bune, unde s'au facutu sî manifestatu mai mare progresu, cá in opidulu nostru Cincu-mare. — Escusatiunile aduse inainte nu au potutu alterá *sentinti'a esprimata*, cu atâtu mai multu cu câtuunele objecte, precum e g r a m a t i c ' a a r i t m e t i c ' a , i s t o r i ' a n a t u r a l a f i s i c ' a sî a l t e l e , suntu sî au fostu pentru scól'a nóstra intregitati necunoscute. — Sperâmu insa sî in urm'a deslusiriloru date din partea presiedintelui comitetului sî preotului locale, ca pre anuln viitoriu se va face unu sporiu mai mare. — Deo Ddieu! —

Dupa *finirea* esamenului s'a tienutu siedintia cu comitetulu, la care au luatu parte sî ambii invetiatori luându-se mesurile cele mai efi câci pentru delaturarea pedeciloru obvenienti. —

Il. Sea au pusu mare pondu pre curatieni'a scólei sî a scolariloru incâtu s'au aflatu indemnatu a impârti cruceri copiiloru celoru imbracati curatu spelati sî cu peru micu peptenatu, dojenindu pre cei-lalti, cá sî ei sa se grijésca cá cei premiati. — Intre copilele de scóla se aflá sî un'a cu o salba pre pieptu in care se afla 8 doidieceri insirati, insa copil'a erá fâra carte de scóla, pre carea au indemnat'o in cuvinte placute sa spuna parintiloru, sa le ia unu doidieceriu din salba sî schimbându-lu sa-i cumpere cartea de scóla, ca mai multa dobânda voru avea, ceea ce promisa fetisiór'a frapata. —

Astadi de diminétia visità scólele evangelice, sî apoi comitatu de presiedintele comitetului, de unu banderiu frumosu sî oratorulu orasiului dlu Mich. Zay, care inca au condusu pre Il. S. si in gradina pomologica, se despartí din midiloculu nostru sî in délu Torclei fù primitu de altu banderiu, in a cârui frunte se aflá preotulu localu Stefanu Comsi'a si esactorulu Domitru Macelariu vulgo Flesiariu, care din urma de pre calu, tienù o cuventare de salutare sî bine ventare fórte acomodata impregiurâriloru. Rsmulu adm. ppescu, care petrecù in intregu scaunulu nostru pre Il. Sea respunse cu cuvintele invetiatoriului lumei „Pavelu Apostolu“ privitórie la amorea cea adeverata sî poterea ei, carea tóte invinge sî multiamí in fine in cuvinte parintesci pentru bun'a primire dovedita din partea comunei Cincului mare. Ilustr. Sea miscatu de simtiemintele interne au datu vie espresiune inpresiunei ce au facutu asupr'a poporului sî fruntasii orasiului nostru multiamindu-se sî densulu pentru frumós'a primire. — Cu acestea ne-amu despartitu unulu de altulu, si Il. Sea va visitá scólele in T o r c l ' a , B r u i u sî S i o m a r t i n u , in scaunulu nostru sî apoi va trece in scaunulu Nocrichiului. — Ddieu sa-lu duca in pace sî cu sanatate indereptu la multu stimabilai socia!

Asteptâmu, ca visitatiunea acést'a va avea pentru noi cincanii fructe inbelsiugate, câci la esaminare au asistatu o mare parte sî din poporeni, sî au auditu apriatu sî aievea ca ce pretensiune poftesce inaltulu regimu dela scól'a nóstra confesiunala, déca voiesce acest'a sa corespunda legei pre deplinu. — Referintele nostru scolariu confesiunalu, nu de multu inca au fostu in visitatiune pre la noi inse Il. Sea au ajutatu numai la alegerea celui nou dascalu si la destituirea celui fostu. — Alte nimicu. — D'apoi sutele cele multe, pentru astfeliu de visitâri?!! —

U n u m a r t o r u o c u l a t u .

A n u n c i u .

Adunarea gen. cercuale a despartiementului alu III-lea alu Asociatiunei transilvane pentru anulu curente 1874, se va tiené in comun'a Sadu (lânga Sabiiu) Dumineca in 30 Iuniu (12 Iuliu) a. c.

Ceea ce prin acést'a se aduce la cunoscinti'a publica invitandu-se la numit'a adunare, toti binevoitorii si interesatii de prosperarea afaceriloru asociatiunei.

Sabiiu in 18 Iuniu (1 Iuliu 1874).

Dela directiunea despartiementul cercualu alu III-lea alu Acociatiunei tranne.

Raportu comerciale.

Sabiiu 30 Iuniu n. Grâu 7 fl. — xr. frumosu, 6 fl. 67 xr. mestecatu, 6 fl. 33 xr. cualit. infer.; secar'a 4 fl. 27 xr. pâna 4 fl. 67; orzu 4 fl. —; ovesu 2 fl. pâna 1 fl. 93 xr.; cucuruzu (porumbu) 4 fl. — xr.; cartofi 2 fl. 13 xr. galét'a austriaca.

Cânep'a 20 fl. maj'a.

Lintea 6 fl — xr.; mazarea 6 fl. 67 xr., Fasolea 6 fl. — xr.

Fenu legatu 1 fl 25, nelegatu 1 fl. 10 xr., paie lungi 80 xr., scurte 70 xr, maj'a.

Lemne de focu 8—10 fl. stang. austr.

Carnea de vita 18—22 cr. p., de porcu 28 xr. Unsórea 79 xr. pâna la 1 fl. 20 cup'a.

Nr. 1050. — 1874.

Publicatiune.

In lunile Iuliu sî Augustu a. c. in urm'a emisului inaltului ministeriu r. u, de culte sî instructiune publica se va tiené unu c u r s u d e g i m n a s t i c a de 5—6 septamani pentru docentii poporali. —

Docentii din serviliulu activu voru capetá in casu de primire la acestu cursu din visteri'a tierei unu ajutoriu de *60 cr.* pre dî. —

Acei docenti poporali, carii voiescu a participá la acestu cursu *gimnasticu*, au a se insinuá celu multu pâna in 10 Iuliu a. c. la acestu inspectoratu r. u. de scóle, avendu in esibitele loru a insemná, déca au mai participatu la vre-unu cursu gimnasticu? unde sî in ce mesura?

Insemnârile sosinde dupa espirarea terminului disu nu se voru poté luá in considerare.

Dela Inspectoratulu r. scolariu pentru fundulu regiu.

Sabiiu in 34 Iuniu 1874.

Redactoru respundietoriu: **Nicolau Cristea.**

Editur'a sî tipariulu tipografiei archidiecesane.